

Euroopan työmarkkinaosapuolten järjestöjen edustavuus: kemiateollisuus

Tiivistelmä

Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on antaa tarvittavat tiedot alakohtaisen vuoropuhelun edistämiseksi työmarkkinaosapuolten välillä kemiateollisuuden alalla. Eurofoundin edustavuustutkimusten sarjan tavoitteena on selvittää muutamien valittujen alojen työmarkkinasuhteiden kannalta olennaiset kansalliset ja ylikansalliset työmarkkinajärjestöt. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tutkimuksessa otetaan huomioon asiaankuuluvat kemiateollisuuden alan kansalliset työmarkkinajärjestöt käyttäen ylhäältä alaspäin suuntautuvaa lähestymistapaa (jossa luetaan eurooppalaisten jäsenjärjestöjen jäsenet) sekä alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa, jossa hyödynnetään Eurofoundin kansallisten yhteyshenkilöiden verkostoa.

Kansallinen alakohtainen järjestö on päässyt mukaan tutkimukseen, jos se osallistuu säännöllisesti alakohtaisiin työehtosopimusneuvotteluihin ja/tai kuuluu sellaiseen alakohtaiseen eurooppalaiseen työnantaja- tai työntekijäjärjestöön, joka on merkitty komission luetteloon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 154 artiklan mukaisesti kuultavista eurooppalaisista työmarkkinajärjestöistä, ja/tai osallistuu alakohtaiseen Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun.

Toimialan määrittely

Tässä tutkimuksessa kemiateollisuuden ala määritellään Euroopan yhteisön tilastollisen toimialaluokituksen (NACE) mukaisesti, jotta eri maissa saadut tutkimustulokset olisivat vertailukelpoisia keskenään. Tarkemmin sanottuna kemiateollisuus on määritelty niin, että se kattaa NACE-luokan (Rev. 2) 20, 21 ja 22. Siihen kuuluu seuraava toiminta: 20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus, 21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus ja 22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus.

Tämän määritelmän mukaisesti järjestöjä, jotka on merkitty komission luetteloon SEUT-sopimuksen 154 artiklan mukaisesti kuultavista työmarkkinajärjestöistä, ovat työntekijäpuolella työntekijäliitto IndustriAll ja työnantajapuolella Euroopan kemiateollisuuden työnantajien liitto (European Chemical Employers Group, ECEG).

Edunvalvonnan kansallinen taso

Kemiateollisuuden alalla on työntekijäpuolella sovellettava pluralistinen yhdistysjärjestelmä 22:ssa EU:n jäsenvaltioista. Yhteensä on todettu olevan kaikkiaan 75 alakohtaista ammattiyhdistystä. Tilanne vaihtelee huomattavasti: kuudessa maassa on yksi alakohtainen ammattiyhdistys, 11:ssä kaksi, viidessä kolme ja kuudessa neljä tai useampia alakohtaisia ammattiyhdistyksiä.

Työnantajien puolella on todettu olevan 57 alakohtaista työnantajajärjestöä: 18 maassa on ainoastaan yksi työnantajajärjestö, kahdessa on kaksi työnantajajärjestöä, kolmessa on kolme työnantajajärjestöä ja kolmessa neljä tai useampi työnantajajärjestö. Pluralistista yhdistysjärjestelmää sovelletaan siis vähemmän työnantajapuolella.

Ammattiyhdistyksiä ja työnantajajärjestöjen välillä on eroavuuksia, jotka liittyvät toimialojen erotteluun. Ammattiyhdistyksiä kohdalla vallitsevat niin sanottu sectionalism overlap (49 prosenttia) eli tilanne, jossa järjestön toimiala tai sopimuksen soveltamisala kattaa osan tietyistä toimialasta samoin kuin osia yhdestä tai useammasta muusta alasta, ja overlap (41 prosenttia), jossa järjestön toimiala tai sopimuksen soveltamisala kattaa koko toimialan samoin kuin osia yhdestä tai useammasta muusta alasta. Työnantajajärjestöjen tapauksessa toimiala on yleensä kapeampi. Sektionalismi (jossa järjestön toimiala tai sopimuksen soveltamisala kattaa ainoastaan osan alasta) on näin ollen yleisin toimialamalli (39 prosenttia).

Ammattiyhdistysten jäsenten osuus alan kaikista työntekijöistä on tiedossa 44 tapauksessa 75:stä. Tilastojen mukaan yli puolessa niistä ammattiyhdistyksistä, joista näitä tietoja oli saatavissa, yhdistykseen kuuluvien jäsenten osuus kaikista alan työntekijöistä oli pieni tai hyvin pieni (alle 10 prosenttia). Yhdistykseen kuuluvien jäsenten osuus kaikista alan työntekijöistä vaihtelee suuresti eri maiden välillä. Pohjoismaissa yhdistykseen kuuluvien jäsenten osuus kaikista alan työntekijöistä on suhteellisen suuri, kun taas useimmissa vuoden 2004 jälkeen unioniin liittyneissä jäsenvaltioissa osuus on pieni (alle 10 prosenttia).

Työnantajajärjestöjen jäsenten osuus alan kaikista työnantajista on pieni: vain kolmessa työnantajajärjestössä (yritysten) osuus on yli 40 prosenttia. Niissä tapauksissa, joissa tietoja on saatavissa sekä työnantaja- että työntekijäjäsenten osuksista, työnantajajäsenten osuus on yleensä pienempi kuin työntekijäjäsenten osuus. Tämä saattaa viitata siihen, että suuremmat yritykset ovat hieman enemmän taipuvaisia liittymään järjestöihin kuin pienemmät yritykset.

Kollektiivisten työehtosopimusneuvottelujen kattavuus alalla vaihtelee laajasti maiden välillä. Yhdessä 12 maan ryhmässä niistä 22 maasta, joista oli saatavilla tietoja, kollektiivisten työehtosopimusneuvottelujen kattavuus oli suuri, yli 80 prosenttia. Toisessa kuuden maan ryhmässä kollektiivisten työehtosopimusneuvottelujen kattavuus oli 40–70 prosenttia. Lopuksi kolmannessa neljän maan ryhmässä kollektiivisten työehtosopimusneuvottelujen kattavuus oli alle 20 prosenttia. Eniten vaikuttava tekijä, jolla kollektiivisten työehtosopimusneuvottelujen suurta kattavuutta voidaan selittää, on monta työnantajaa kattavien työehtosopimusneuvottelujen valta-asema. Vastaavasti työnantajakohtaisten työehtosopimusten valta-asema selittää pienen kattavuuden.

Edunvalvonnan Euroopan taso

IndustriAll Europe liitolla on 43 suoraa jäsenyhdistystä 23:ssa tarkastelluista maista, ja ne ovat kaikki mukana alan työehtosopimusneuvotteluissa. Lisäksi kaikki IndustriAll-liittoon kuuluvat yhdistykset kattavat alan kaikilla niiden edustamien maiden alueilla, lukuun ottamatta CNE-GNC:tä ja LBC-NVK:ta Belgiassa, jossa ne toimivat ainoastaan joillakin alueilla.

ECEG:llä on 18 alakohtaista jäsenyhdistystä 18 maassa. Alan työehtosopimusneuvotteluissa on mukana 17 työnantajajärjestöä, jotka ovat ECEG:n jäsenyhdistyksiä. Kaikki työnantajajärjestöt, jotka ovat ECEG:n jäsenyhdistyksiä, kattavat kuitenkin toimialan kaikilla edustamiensa maiden alueilla, lukuun ottamatta SCHP ČR:ää (Tšekin tasavallassa), joka toimii ainoastaan joillakin alueilla.

Muut Euroopan tason järjestöt

Työntekijäpuolella on useita muitakin Euroopan tason järjestöjä kuin IndustriAll Europe. Neljä Euroopan tason järjestöä kattaa vähintään kolme maata: Euroopan julkisten palvelujen ammattiliitosten federaatio (EPSU), European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions (Euroopan elintarvike-, maatalous- ja matkailualojen ammattiliitosten yhteisjärjestö, EFFAT), Uni Europa ja European Federation of Managers in the Chemical and Allied Industries (Euroopan kemianteollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden johtajien yhteisjärjestö, FECCIA). EFFAT toimii viidessä maassa ja EPSU, Uni Europa ja FECCIA kolmessa maassa. Näiden järjestöjen mukanaolo heijastaa monien ammattiyhdistysten toimialojen päällekkäisyyttä, sillä järjestö ei katso houkuttelevansa kemianteollisuuden alan ammattiyhdistyksiä. Poikkeuksena on FECCIA, joka katsoo houkuttelevansa kemianteollisuuden alan johtajia.

Eurooppalaisista työnantajajärjestöistä kaksi kattaa vähintään kolme maata: Euroopan kemianteollisuuden järjestö (CEFIC) ja Euroopan lääketeollisuuden yhdistysten liitto (EFPIA). Alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan perusteella voidaan todeta, että nämä kaksi Euroopan tason järjestöä, jotka katsovat houkuttelevansa kemianteollisuuden alan yrityksiä, toimivat 13 maassa (CEFIC) ja viidessä maassa (EFPIA). On syytä huomata, että CEFIC on ammattijärjestö, joka pyrkii edistämään muita kuin työmarkkinasuhteisiin liittyviä etuja. Alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan myötä on mahdollista, että CEFIC:n jäsenorganisaatioiden määrää on aliarvioitu. CEFIC toimii nimittäin 22:ssa EU:n jäsenvaltiossa.

Päätelmät

Ylhäältä alaspäin ja alhaalta ylöspäin suuntautuneisiin menetelmiin perustuneista 28:ssa EU:n jäsenvaltiossa toteutetuista kemianteollisuuden alan analyyseistä käy ilmi, että työntekijöiden puolelta IndustriAll Europe ja työnantajien puolelta ECEG on katsottava tärkeimmiksi EU:n laajuisiksi työnantajien ja työntekijöiden etujärjestöiksi tällä alalla.

Lisätietoja

Representativeness of the European social partner organisations: Chemical sector (Euroopan työmarkkinaosapuolten järjestöjen edustavuus: kemianteollisuus) on saatavilla osoitteesta <http://bit.ly/1rWUTw9>.

Lisätietoja antaa tutkija Peter Kerckhofs, sähköposti: pke@eurofound.europa.eu